

Wyniki badania ogólnopolskiego przeprowadzonego na grupie osób, które ukończyły 15 rok życia ukazujące opinie i doświadczenia Polaków związane z systemem prawnym przynoszą ciekawe spostrzeżenia - nie tylko dla środowiska sędziowskiego, ale także dla ogółu społeczeństwa.

Nie jestem zdziwiony, iż respondenci są niezdecydowani w kwestii oceny obiektywizmu i niezależności wyroków orzekanych przez polskie sądy od zewnętrznych, pozaprawnych wpływów. Wynika to bowiem z niskiej znajomości prawa i braku wiedzy o mechanizmach funkcjonowania sądownictwa w społeczeństwie oraz procedur sądowych. Wiedza czerpana jest głównie z wybranych artykułów prasowych, komentujących głośne procesy karne lub cywilne i niestety związana jest z polityką i udziałem w sprawach osób pełniących ważne funkcje państwowe.

W szkołach nie przewidziano zajęć ani z podstaw prawa ani choćby ze zrozumienia podstawowych zasad postępowania obowiązujących przy rozstrzyganiu spraw. Powoduje to, że społeczeństwo nie zna pracy sądów. Wiedzę na ten temat opiera często na niepochlebnych wypowiedziach polityków (prezydenta, posłów, ministrów, itp.) krytykujących sądy i sędziów. Stronnicze oceny wpływają także na postrzeganie zapadłych wyroków.

Nieustanne epatowanie społeczeństwa opóźnieniami postępowań (zwłaszcza zbrodni zabójstwa) i żądaniem surowszego karania sprawców utrzymywało w społeczeństwie pogląd, iż wyroki w sprawach karnych są zbyt łagodne. Krytyka kodeksu karnego z 1997 r. (nieusprawiedliwiona w świetle liczby skazań na bezwzględną karę pozbawienia wolności) i propagandowe nazywanie go liberalnym przez poprzednie kierownictwo Ministerstwa Sprawiedliwości spowodowało krytyczny stosunek opinii publicznej do wymiaru sprawiedliwości.

Zgłaszane przez polityków bądź partie polityczne, często dla potrzeb wyborczych, propozycje reformy sądownictwa, zmiany Konstytucji i obowiązujących przepisów prawa mają negatywny wpływ na ocenę sądów i odbiór pracy sędziów. Nie budują zaufania obywateli do państwa i obowiązującego porządku prawnego, w konsekwencji rodząc atmosferę prawnego chaosu. Nie powinno być tak, że każda zmiana Ministra Sprawiedliwości powoduje zmianę wizji funkcjonowania sądownictwa. Systemy prawne powinny być oparte na doświadczeniu autorytetów prawnych i osób z dużym dorobkiem, a wtedy nie padałoby pytanie „czy wyroki polskich sądów są niezależne od zewnętrznych, pozaprawnych wpływów”.

Nie ulega wątpliwości, że na ocenę pracy sądów wpływa też czynnik ludzki, osobowościowy, a na kształt takiej opinii środowisko sędziowskie ma znaczący wpływ.

Na ocenę pracy sądu składa się nie tylko wiedza prawnicza sędziego, lecz także kultura sądenia i kultura osobista sędziego. Ułatwiają one właściwy kontakt z uczestnikami procesu i mają wpływ na zgromadzoną na rozprawie publiczność. Zrozumienie przebiegu rozprawy i mechanizmów nią kierujących ukształtuje prawidłową ocenę obiektywizmu wydawanych wyroków sądowych.

Sędzia Marek Celej

Dyrektor Wydziału Prawnego
Biura Krajowej Rady Sądownictwa

Warszawa, 15 lutego 2008 r.